

Avalent>Teie õigused>Kuriteoohvrid>Hüvitamine>Kahju sissenõudmine kuriteo toimepanijalt

Kahju sissenõudmine kuriteo toimepanijalt

Kuidas nõuda kohtumenetluse (kriminaalmenetluse) käigus kuriteo toimepanijalt kahju sisse või nõuda temalt muud moodi hüvitamist/heastamist ning kellele tuleks selline nõue adresseerida?

Teo toimepanija on kohustatud korvama ohvrile tekitatud kahju. Kriminaalseadustiku artiklis 185 on öeldud, et kõik kuriteod tuleb heastada kooskõlas tsiviilõiguse normidega. Kui kuriteoga on tekitatud varalist või mittevaralist kahju, peab teo toimepanija ja iga muu isik, kes tsiviilõiguse kohaselt vastutab teo toimepanija tegevuse eest, maksma hüvitist. Tsviilõiguses on kuriteoga kahju tekitamine üks olukordadest, kus võidakse nõuda mittevaralise kahju hüvitamist (tsiviilseadustiku artikkel 20159).

Ohvril on kaks võimalust, kuidas lasta kantud kahju heastada.

Ta võib astuda tsiviilhagejana kriminaalmenetlusse, mis tähendab, et ta esitab kriminaalmenetluse raames tsiviilhagi (*costituzione di parte civile*): kriminaalmenetluse lõpus hindab kriminaalkohus kahju ja määrab kahjuhüvitise või lihtsalt teeb järelduse kahjuhüvitise saamise õiguse olemasolu kohta ja suunab pooled tasumisele kuuluva summa kindlaksmääramiseks tsiviilkohtusse. Kriminaalmenetluse seadustiku artikliga 74 on ette nähtud, et kriminaalmenetluses võivad kriminaalseadustiku artikli 185 kohase kahjuhüvitise saamiseks esitada kostja ja iga tsiviilõiguse alusel vastutava isiku suhtes tsiviilhagi kõik, kes on kandnud kuriteo tulemusel kahju, või asjaomaste isikute pärijad.

Samas võib ohver algatada ka tsiviilmenetluse, esitades kahjunõude üldkohtule (tsiviilkohtule).

Tsviil- ja kriminaalmenetluste seosed on reguleeritud kriminaalmenetluse seadustiku artikliga 75. Tsviilkohtus esitatud tsiviilhagi võidakse suunata mis tahes hetkel kriminaalmenetlusse, kuni tsiviilkohtus teeb sisulise otsuse, isegi kui selle otsuse saab edasi kaevata. Sellisel juhul tsiviilhagi menetlemine lõpetatakse ja kriminaalkohus teeb otsuse ka tsiviilmenetluse kulude kohta. Tsviilhagi menetlemine jätkub tsiviilkohtus, kui seda ei suunata kriminaalmenetlusse või kui see esitati etapis, mil tsiviilhagi ei olnud enam võimalik kriminaalmenetlusega liita. Kui isiku vastu, kes on kriminaalmenetluses kostja, esitatakse tsiviilkohtus tsiviilhagi pärast seda, kui tsiviilhagi on liidetud kriminaalmenetlusega või pärast otsuse tegemist esimese astme kriminaalkohtus, tsiviilmenetlus peatatakse kuni kriminaalkohtu lõpliku otsuseni, välja arvatud seadusega ette nähtud erandite korral.

Millises kriminaalmenetluse etapis peaksin ma oma nõude esitama?

Tsviilhagi võib liita kriminaalmenetlusega enne eelistungi algust või isegi pärast seda – kuni lõppevad ettevalmistused, mis tuleb teha kriminaalmenetluse seadustiku artikli 484 alusel enne kohtumenetlust. Pärast seda ei saa tsiviilhagi enam kriminaalmenetlusega liita. Kui tsiviilhageja astub kriminaalmenetlusse pärast tähtaega, mis on kehtestatud kriminaalmenetluse seadustiku artikli 468 lõikega 1 tunnistajatele, ekspertidele ja nõustajatele kohtukutse esitamiseks, ei saa tsiviilhageja kasutada õigust esitada tunnistajate, ekspertide või tehniliste nõustajate nimekirja. Kui tsiviilhageja on astunud tsiviilmenetlusse, on ta esimese astme kohtu menetluse ja iga apellatsioonkaebuse osaline, välja arvatud juhul, kui ta jäetakse kõrvale või kui ta vabatahtlikult loobub.

Kriminaalmenetlusega liidetud tsiviilhagi menetlemine lõpetatakse kahel juhul: 1) prokurör, kostja või tsiviilõiguse alusel õigustatud isik võib esitada taotluse tsiviilhageja kõrvale jätta (kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 80) või kohus võib omal algatusel teha otsuse tsiviilhageja ükskõik millal enne menetluse algust esimese astme kohtus kõrvale jätta (kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 81); 2) tsiviilhagi võib ükskõik millises menetluse etapis tsiviilhageja või tema eriesindaja (*procuratore speciale*) suulise või kirjaliku avaldusega sõnaselgelt tagasi võtta; tsiviilhagi loetakse vaikimisi tagasi võetuks, kui ühtki menetlusedokumenti ei ole esitatud või kui hagi esitatakse tsiviilkohtus (kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 82).

Mida võin ma oma nõudes taotleda ja kuidas nõue vormistada (kas tuleb märkida kogusumma ja/või täpsustada konkreetne kahju, saamata jäänud tulud ja intressid)?

Kriminaalmenetlusega liidetud tsiviilhagis võib taotleda mis tahes varalise või mittevaralise kahju, ravikulude, õigusabi ja tehnilise nõustamise kulude ning muude tekkinud ja dokumenteeritud kulude hüvitamist, tingimusel et need on põhjustatud toime pandud kuriteoga.

Kas selliste nõuete esitamiseks on olemas erivormid?

Itaalia kriminaalmenetluses ei ole kasutusel ametlikke vorme, kuid täidetud peavad olema järgmised tingimused.

Tsviilhagejal peab olema õigus olla hageja (*capacità processuale*). Avaldus selle kohta, et isik soovib astuda kriminaalmenetlusse tsiviilhagejana, tuleb esitada asjaomase kohtu kantseleisse või kohtuistungil. Et avaldus oleks vastuvõetav, peab see sisaldama järgmist: a) üksikasjalik teave füüsilise isiku kohta, kes soovib astuda menetlusse tsiviilhagejana, või tsiviilhagejana menetlusse astuda sooviva ühenduse või organi nimi ning nende õigusesindaja nimi; b) üksikasjalik teave kostja kohta, kelle vastu tsiviilhagi esitatakse, või muud isikuandmed asjaomase isiku tuvastamiseks; c) tsiviilhagejat esindava juristi täisnimi ja tema tegutsemisvolituse üksikasjad; d) nõude põhjendused; e) juristi allkiri. Kui hagiavaldus esitatakse väljaspool kohtuistungit, peab tsiviilhageja teavitama sellest teisi pooli ning hagiavaldus hakkab poolte suhtes kehtima asjaomase teate kättetoimetamise päevast. Kui juristi volitus tegutseda ei ole lisatud tsiviilhageja menetlusse astumise soovi sisaldava avalduse lõppu või servale, vaid on antud mõnes muus kriminaalmenetluse seadustiku artikli 100 lõigetega 1 ja 2 ette nähtud vormis, tuleb see esitada kohtu kantseleisse või istungil koos avaldusega.

Millised tõendid pean ma oma nõude toetuseks esitama?

Kriminaalmenetluses kuulub tsiviilhagi süüdistatava süütuse või süü kindlaksmääramise menetluse juurde. Süüdistatava süü tõendamise ülesanne on prokuratuuril. Tsviilhagejal võib siiski olla tõendamisprotsessis oma osa, eriti kantud kahju liiki ja ulatust jms käsitlevate tõendite esitamisel. Tsviilmenetluses seevastu on ohver see, kellel üldjuhul lasub tõendamiskoormus kantud kahju ulatust kajastavate tõendite (nt arstitõendite) esitamisel, ehkki ohver võidakse tõendamiskohustusest vabastada, kui tema kasuks on olemas õiguslik eeldus.

Kas mul on võimalik saada enne kohtumenetlust ja/või selle ajal õigusabi? Kas mul on võimalik saada õigusabi ka juhul, kui ma ei ela riigis, kus kohtumenetlus toimub?

Riigi rahastatavat õigusabi pakutakse isikutele, kelle aastasissetulek ei ületa teatavat künnist. Seda antakse tingimusel, et menetlus toimub Itaalias, nii Itaalia kodanikele kui ka muude riikide kodanikele. See küsimus on reguleeritud presidendi dekreediga nr 115/2002.

Millisel juhul võib kriminaalkohus minu nõude kuriteo toimepanija vastu tagasi lükata või selle üle otsustamisest keelduda?

Kriminaalmenetluses jäetakse tsiviilnõue rahuldamata, kui süüdistatav mõistetakse õigeks. Kui eeluurimise käigus esitatakse taotlus kohaldada kokkulepitud karistust (*richiesta di applicazione di pena*), ei saa sellele järgneval istungil tsiviilhagejana kriminaalmenetlusse astumise taotlust vastu võtta. Sellist menetlusse astumise taotlust ei saa esitada ka kokkulepitud karistuse kohaldamise taotluse esitamisele järgneval istungil menetluses, kus esitatakse vastuväiteid määratud karistusele ilma süüdistatavat ära kuulamata (*opposizione a decreto penale*) või vastuväiteid kohtumäärusele teha viivitamata otsus (*opposizione a decreto di giudizio immediato*). Lisaks on seadusega sõnaselgelt välistatud tsiviilhagejana kriminaalmenetlusse astumine teatud muudel juhtudel, näiteks alaealistega seotud kohtumenetlustes.

Kas ma saan sellise otsuse edasi kaevata või kas mul on muid võimalusi nõuda kahju hüvitamist/heastamist?

Kohtumenetluse lõppedes – pärast otsuse tegemist esimese astme kohtus või otsuse edasikaebamisel – võib tsiviilhageja asuda seisukohale, et lõplikus otsuses ei ole asjakohaselt arvesse võetud kahju, mida ta on kandnud, ja kohtuotsuse oma juristi kaudu vaidlustada, kuid üksnes nende jaotiste või punktide osas, mis on seotud kahju hüvitamiseks esitatud tsiviilnõudega. Sellele järgnev kohtuotsus võib esimese astme kohtus tehtud otsusest sellisel juhul tsiviilaspektides (ja seega kahjuhüvitise osas) erineda. Sellise kohtuotsusega võidakse muuta varasema kohtuotsuse negatiivne mõju seoses kahju heastamisega, kuid see ei mõjuta järeldotsi süüdistatava kriminaalvastutuse kohta: kriminaalõiguse alusel õigeks mõistetud süüdistatav jääb õigeks ka pärast seda, kui kohtuotsust on tsiviilhageja huvides muudetud. Seega jääb kriminaalkohtu otsus süüdistatava kriminaalvastutuse kohta muutmata, kui kohtuotsuse, millega süüdistatav on õigeks mõistetud, on vaidlustanud vaid tsiviilhageja. Seetõttu võib ühelt poolt järelduste vahel, mis on esitatud esimese astme kohtu otsuses, millega süüdistatav mõistetakse kriminaalõiguse alusel õigeks, ja teiselt poolt järelduste vahel, mis on esitatud tsiviilhageja edasikaebuse kohta tehtud otsuses, milles on kahju heastamise üle otsustamisel arvesse võetud samu asjaolusid, olla objektiivne ja konkreetne vastuolu. Tegemist on äärmiselt ettevaatlikku lähenemist nõudva tehnilise küsimusega.

Juhul kui kohus mõistab mulle välja kahjuhüvitise, siis kuidas saan ma tagada, et kohtuotsus pööratakse kuriteo toimepanija vastu täitmisele, ja millist abi võin ma selle tagamiseks saada?

Tsiviilhageja taotlusel ja tingimusel, et selleks on nõuetekohane alus, kuulutab kohus oma hüvitise maksmise ja kahju korvamise määruse ajutiselt täitmisele pööratavaks. Esialgse makse (*provisionale*) tegemise määrus on alati viivitamata täitmisele pööratav. Kui kohtuotsus muutub täitmisele pööratavaks, võib hageja tagada selle täitmise kooskõlas tavapärase tsiviilmenetluse eeskirjadega.

Viimati uuendatud: 24/02/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.